

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: (312) 842-7325

VOLUME LXIX Nr. 5

KETVIRTADIENIS, KOVO (MARCH) 2, 1989

KAINA 25¢

Kasdien

Vasario 16-oji
Kiek iš Lietuvos išvyksta
Jau siena ir ravas
Nelabai gražu

1918 metų vasario 16 dieną vadinama Tautos Taryba Vilniuje paskelbė Lietuvos nepriklausomybę. Nuo tų metų ši data buvo ir tebėra laikoma tautos švente. Mums pažangiečiams ši šventė buvo nei šilta nei šalta, jos neminėdavom, neminėjom nei šiomet. Kodėl?

Stalinizmo nuotaikos, kurių mes neperptom, šią šventę mus pristatinėjo, kaip "Lietuvos buržuazijos šventę". Bet kaip dabar rodo Lietuvos istorijos traktatai be "baltųjų dėmių" ji tokia nebuvo. Lietuvos nepriklausomybės paskelbimas atitiko Lietuvos liaudies troškims — išsilaisvinti iš nacionalinės priespaudos.

Įsidėmėkime — ne troškims iš klasinės priespaudos išsilaisvinti...

Oficialiais duomenimis, pernai iš Lietuvos į kapitalistines šalis buvo išvykusių daugiau kaip 8 tūkstančiai žmonių. Neabejotina, kad daugiausia atvyko į JAV, nes, pasak kai kurių newjorkiečių, nėra Areoflo ar Pan American to reiso, kad New Yorke neišliptų tarybinių lietuvių apie po 30 ar daugiau.

Taip pat oficialiais duomenimis, pernai buvo sugauta apie 200 lietuvių, gabenančių per sieną kontrabandą. Sunku pasakyti, bet labai galimas daiktas, jog žymi dalis jų buvo grįžtančių į Lietuvą iš viešnagės Amerikoje.

Šalti statistikos duomenys, įdomūs, ar ne? ...

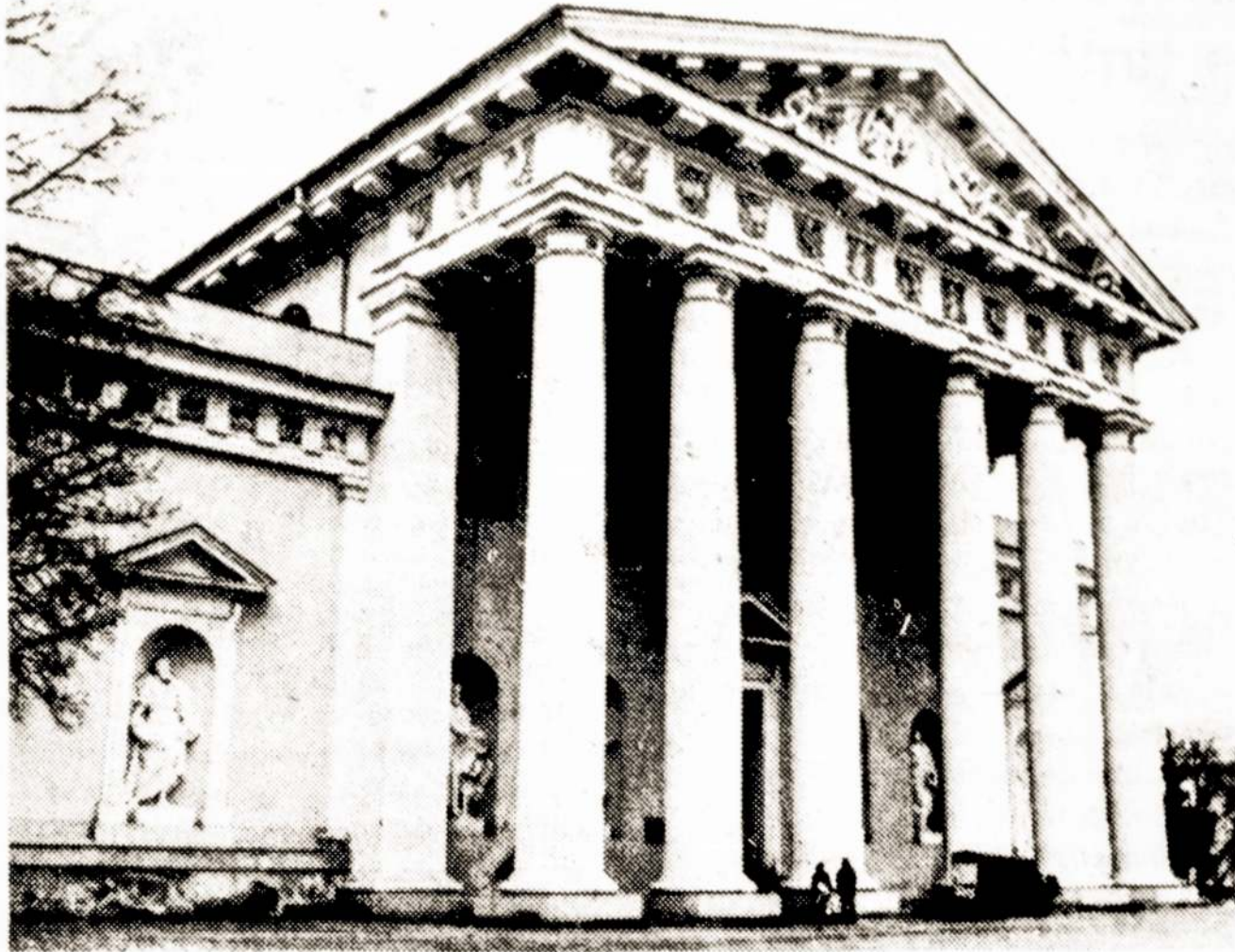
Kinija savo laiku pasaulyje buvo iškiliausia šalis civilizacijos požiūriu. Stengdamosi apsiginti nuo necivilizuotų puolusių žmonių — Kinija prieš šimtmečius apstatė sieną, kurios griuvėsiai dar tebėra ir atidaryti Kiniją vizituojančioms. Tačiau niekas iš to neišėjo, dabar Kinija toli atsilikusi, kai pasaulis ją visokeriopa pralenkė.

Amerika pasaulyje yra ekonominio išsivystymo požiūriu, iškiliausia šalis. Dabar ji sugalvoja — palei Meksikos rubežius iškasti platų ir gilų ravą, tikslu apsiginti nuo ekonominių atsilikusių Meksikos meksikiečių ir kitų atstovų nerikiečių.

Klausimas, ar ir Amerikai neatsitiks kultūrai ir technikai atsilikti, kaip atsitiko Kinijai? ...

Neseniai Lietuvoje buvo suruošta užsienyje gyvenančiųjų, (daugiausia Amerikoje), lietuvių dailininkų darbų paroda. Išleistame parodos albume yra ir plačiai mums žinomo dailininko Rudolfo Baraniko autorine fotoreprodukcija "Juodoji tyla".

Visą gyvenimą atidavusia Ameri-

Lietuvių tautos šventovė — Vilniaus katedra.

ARCHEOLOGŲ KASTUVAI IŠVERČIA NAUJUS FAKTUS

Dar vasaros pradžioje su vienu istorikų, vadovavusių šiųmetiniams archeologiniams tyrinėjimams Vilniaus Žemutinės pilies teritorijoje, Albinu Kuncevičium kalbėjome apie tai, kokiose vietose bus dirbama, ką archeologai tikisi rasti, atvertę šimtmečius prislėgusias žemės storymes. Kaip ir kiekvienas mokslininkas, branginantis savo autoritetą, Albinas Kuncevičius vengė neapgalvotų prognozių, daugiau kalbėjo apie tai, kaip vyks darbai ir vis sukdamo kalbą į šoną, esą teisingiau viščiukus skaičiuoti bus rudenį.

Jau praėjo ruduo. Lietuvoje baltais patalais užsiklojusi snūduriuoja žiema. Tuomet, pavasarį, buvo ne taip jau blogai žinomi ir išnagrinėti ilgai trukusių Vilniaus Katedros tyrinėjimų duomenys. Ką gi prie jų pridūrė ši vasara? Nūnai tokie dalykai domina ne vien mokslininkus, bet ir visą plačiąją visuomenę, nes humanitarinių ir istorinių žinių poreikis dabartinėje Lietuvoje tiesiog sunkiai įsivaizduojamas.

Bene labiausiai intriguojantis faktas laukė mokslininkų tyrinėjant vieną mažiausiai krintančių į akis Žemutinės pilies teritorijos pastatų ties buvusiais Pionierių namais. Niekas nė spėti nespėjo, kad šiam statiniui metrikos išrašytos XIV amžiuje. Kad tuo isitikin-

kos lietuvių pažangiam judėjimui dailininko Prano Mockapetrio gyvenančio St. Peterburge, parodoje nebuvo nė vieno, to darbu, kurių ne vienas pažangietis turi savo namuose pasikabinęs ant sienos.

Draugai sanpetersburgiečiai, ar dėl to, kad esate užimti klubo reikalais — ar dėl ruošimo šeštadienių pietų, ar dėl kitko, matyt, nespėjote su "Tėviškės" draugija Vilniuje susisiekti, o turėjote tai padaryti, viską padėję į šalį.

S. J. Jokubka

ty, archeologai turėjo detalai ištyrinėti visą požeminį pastato aukštą, trijų metrų sienose išurbinti pjūvį atskleidžiančias angas. Žodžiu, dabar galima tvirtinti, kad šis statinys — senovinių rūmų, galbūt net kunigaikščio rezidencijos, dalis.

Brėžiniuose jau atgimė pirmąsias Žemutinės pilies vaizdas. Čia išsiskiria Kunigaikščių rūmai, kurių sienos siekė 20 metrų aukščio, o ji supo nemaža medinių pastatų. Šito mokslininkams prireikė neatitiktinai — Respublikos visuomenė kelia klausimą, kaip atstatyti visą Vilniaus Žemutinę pilį. Daug amžių vis tik čia būta Respublikos valstybinio, religinio ir kultūrinio gyvenimo centro. Anksčiau, žinoma, stigo žinių, dabar jų pagausėjo, be to, šią vasarą rasta daug architektūrinių detalių, kurios padės atkurti kuo autentiškesnę Žemutinės pilies projektą. Tačiau, nors senasis arsenalas jau atvėrė duris ir tapo Taikomosios ir dekoratyvinės dailės muziejumi, jis irgi yra vienas pilies komplekso statinių. Mokslininkai abejoja, ar vėta Žemutinės pilies atstatymui skirti tiek pinigų?

Tolimesni archeologų planai tokie: manoma, detalesniuose kasinėjimuose, kurie dar vyks, atidengti visų pastatų buvusių pilies teritorijoje perimetrą, kruopščiai ištyrinėti išlikusius gynybinės sienos fragmentus. Kompleksiniai tyrimai, žinoma, duos realesnį pagrindą kalbėti apie Žemutinės pilies atstatymą. Venantas Petellonis

— Prez. Reagano prezidentavimo metais valstybė įsiskolino trigubai daugiau, ir dabar palūkanų už skolą reikia mokėti 15 procentų viso biudžeto.

— Prez. Bush ekonominiams reikalams patarėjų tarybos pirmininkas Michael J. Boskin sako, kas ne kas bus sumažinta bet Social Security pensininkams pensijos nebus sumažintos.

Trumpai

— West Virginia Aukščiausiasis teismas patvarkė, kad Moundsville 122 metų kalėjimas per ketverius metus turi būti uždarytas. Jeigu per ketverius metus nebus pastatytas naujas, visi kaliniai turės būti paleisti.

— Generalinės buhalterijos įstaiga yra susekusi, kad energijos departamentas nuo 1970 metų iki dabar yra išleikęs beveik \$15 milijonų visokiems bandymams branduolinių įmonių statybose, iš kurių niekas neišėjo.

— Americans for Democratic Action organizacija sako, jog kaip Atstovų Rūmai, taip Senatas kairėja. Praeitais metais atstovų Rūmai tarp užgirtųjų, net 52 procentų tarimų buvo liberališki, Senate — 48, ko nėra buvę nuo pat 1947-ųjų metų.

— Po civilinių teisių darbuotojų susitikimo su generaliniu prokuroru Dick Thornburgh, Jesse Jackson pasakė, jog po aštuonerių metų civilinių teisių justicijos departamentas užgesytosios lempos užsidegė vėl šviesti.

— Okeonografijos ir atmosferos administracijos mokslininkai atmetė teoriją, kad Amerikoje klimato kaitaliojimas — nepriklauso nuo pasaulio oro šiltėjimo.

— Anti-Defamation Lygos duomenimis, per pastaruosius penkerius metus antisemitizmas JAV pusėtinau suaktyvėjo. Pavyzdžiui, svastikų, bombardavimų ir padėgimų padaugėjo 18,5 procento, o trukdymų, užpuolimų ir grasinimų, taip pavieniams žydams, taip žydų institucijoms — padaugėjo net 41 procentu!

— Illinois valstijoje, pagal gaudančius nedarbo kompensacijas, nedarbo lygis sausio mėnesį buvo 6,2 procento. Vadinasi yra 364,000 bedarbių. O kiek dar yra bedarbių, kuriems nedarbo kompensacijas gauti laikas yra jau pasibaigęs! Nėra abejonės, yra kitatiek, o gal ir dar daugiau.

— Brazilijos komunistų partija per prezidento rinkimus lapkričio 15 žada siūlyti savo kandidatą, kompartijos generalinio sekretoriaus padėjėją Roberto Freire, 47 metų amžiaus.

— Grįžęs iš Maskvos Jesse Jackson sako, jog prezidento Bush administracija turėtų negaišti siekti susitarimo su TSRS branduolines raketas mažinti.

— Sausio 4 dieną Havanoje susirinkę Lotynų Amerikos šalių pažangiųjų judėjimų atstovai pasisakė už Lotynų Amerikos ir Karibų salų solidarumą. Jos pasmerkė prez. Reagan kišimosi politika į jų regioną.

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Jeigu tauta užsikrėstų šovinizmu, kas tada?!

Mes čia Amerikoje gal niekad taip nekantraudami nelaukėm ateinančio iš Lietuvos laikraščio, kaip laukiame dabar. Visą padėję į šalį kimbame į jį trokšdami sužinoti kas ten darosi! . . . Ir kuo daugiau skaitome, vis labiau atrodo, ar tik nevyksta "persūdyta" propaganda prieš stalinizmą. Tačiau, skaitant komentarus apie vykstančias Vilniuje džiugias demonstracijas, apie Sąjudį, apie stalinizmo kraštui ir tautai padarytą žalą, išties, stalinizmas Lietuvai buvo koronė.

Pavyzdžiui, nieko neatsiklausus, komandavimais iš viršaus pastatyta atominė elektrinė gražiame Lietuvos kampelyje Ignalinoje, kraštui sukėlė mirtiną černobilišką grėsmę. Arba, taip pat nieko neatsiklausus, tokiais pat komandavimais pastatyti visasąjunginio pavaldumo fabriai ir kur papuolė mažesnės įmonės, šalies ekologiją neapkenčiamai užteršė. Nors žemės ūkis irgi buvo komanduojamas iš viršaus, valstiečiams, vistiek pakako duonos, bet žemdirbio meilė žemei — atšaldė ir atėmė iniciatyvą; kolūkių pavertė konvejeriniu darbininku. Dar blogiau, kad liaudies darbščių rankų darbo vaisių didelė dalis buvo išvežama kitur, nepasakius nė ačiū! O tuo tarpu prie parduotuvų ilgėjo žmonių eilutės, geresniam daiktui nesipirkti reikėjo mėnesius laukti. Bet lietuvis, atsimindamas nelengvą gyvenimą buržuazijos valdymo metais, buvo kantrus priverstas kentėti.

Ačiū Lietuvos komunistų partijai, užgirdusiai M. Gorbačiovo viešumo ir persitvarkymo sumanymą, visoj Lietuvoje sujudo kultūrininkai, mokslo žmonės, ypač rašytojai, poetai pabudinti stalinizmu užgoštą tautos savimonę ir išsilaisvinti iš stalinistinės tautų asimiliacijos politikos. Į kultūrininkų, rašytojų bei poetų šauksmą pabusti — atsiliėpė tauta, visu balsu džiaugsmo demonstracijomis, mitingais ir atkakliais reikalavimais — gražinti tautos simboliką, Lietuvos himną, atpilietinti lietuvių kalbą, suteikti religinę laisvę . . .

Iš Sąjungos gilumos atvykusiųjų svetimšalių per 40 metų diskriminuotasis lietuvis, pamatęs Gedimino bokšte iškeltą trispalvę, išgirdęs be baimės skambantį Lietuvos himną, sulaukęs ilgai lauktos laisvės tvarkytis kaip išmano — nudžiugo — stačiai neapsakomu džiaugsmu, kad ir vėl tampa savo krašto šeimininku. Kai mes čia Amerikoje skaitome iš Lietuvos gaunamuosiuose laikraščiuose apie tą džiaugsmo euforiją, ne vienam kyla mintis, ar **neužsikrėst šovinizmu tauta** kaip mūsų čia svečių žemės tauta pradeda užsikrėsti — "only english"?

Visi žinome, kad Lietuva yra nacionalinių mažumų šalis. Stalinizmo metais šios mažumos buvo beveik užgesintos, išskiriant vieną. Dabar, kai atgime lietuvių tautos savimonę, atgimsta ir anų savimonė. Būtų gražu, kad Lietuvoje visoms mažumoms pakaktų vietos. Pakanka jos, bet lietuvių tautos džiaugsmas, kai kam kelia nerimą. Organizuojasi visokios "Jostinstvo", "Jodnosti" bei "Vienybės" internacionalistų organizacijos, nesidžiaugiančios lietuvių džiaugsmu, spalvinamu Lietuvos Laisvės Lygos.

Na, jeigu tas džiaugsmas dėl trispalvės, himno, atpilietintimo lietuvių kalbos užkrėstų tautą šovinizmu, kas tada?!

Komentarų nereikia.

LIETUVIŠKO DETEKTYVO NAUJIENOS

„Velyvą rudens naktį išplėtas žvėrininkystės ūkio sandėlis. Nusikaltimą tiria vidaus reikalų skyriaus tardytojai. Tardymo poskyriui vadovauja milicijos majoras Matas Valkšna, anksčiau dirbęs Kaune, skaitytojams pažįstamas iš apysakos „Reikalingo žmogaus mįslė“, — taip „Minties“ leidykla skaitytojui pristato naują B. Mackonytės detektyvinę apysaką „Juodas pakeleivis“. Detektyvas su tęsinium — tai jau įdomu. Vien todėl, kad magą sužinoti herojų kelius ir klystkelių po ano susitikimo spausdinto žodžio puslapiuose. Kritikai sako kategoriškiau: detektyvinis serialas — tai rimtas kūrinys. Suprantama, jis pareikalauja iš rašytojo nemažai išmonės, verčia puikiai žinoti gyvenimą, sekti socialinius pokyčius visuomenėje. Visam pasauliui žinoma, kad Zoržas Simenonas nebe rašo romanų, o skaitytojai nenori

su tuo sutikti, užverčia jį laiškais, reikalaudami naujų kūrinių. Kalbėdamasis su B. Mackonyte, paliečiau tą temą:

— Panašių nuomonių išgirstu ir aš... Jos, be abejonės, atliko savo vaidmenį, kad anos apysakos herojus perkėliau į naują kūrinių... Tai pirmas toks mano bandymas, o ar jis sėkmingas, tegu sprendžia skaitytojas, — atsakė rašytoja.

Lietuvai B. Mackonyte gerai pažįstama iš publicistinio, dokumentinio faktais paremto detektyvo žanro. Tie kūriniai, parašyti jai dirbant „Literatūros ir meno“ redakcijoje, sudėti net į kelias knygas. Beletristinis tikrovės vertinimas skiriasi nuo dokumentinio. Nelengva rašytojui mūsų mažytėje Lietuvoje juo užsiimti, nes daugelis čia vieni kitus pažįsta. O ir vietovardžiai, pavardės kiekvieno atmintyje asocijuojasi su pažįstamais. Parašyti taip, kad knygos

People's Daily World

eilutės skaitytojo vaizduotėje žadintų vien tik literatūrinės inuacijas, nelengva. Atvirksčiai — labai sunku. Tačiau B. Mackonytei, regis, pavyko tai padaryti tiek pirmoje seriale knygoje, tiek šioje — dar spaustuvės dažais kvėpiančioje. Ir turbūt viena pagrindinių priežasčių tęsti serialą buvo šiltai sutiktas pirmasis kūrinys. Jis vadinosi „Reikalingo žmogaus“ mįslė. Jo veiksmas vyksta Kaune, valdžiai parodomas miesto visuomenės gyvenimas, jaunosios kartos „žaidimai“ ir idealai, persipiną su praėjusių metų tėvų išgyventais įvykiais, jų aidu dabartyje. „Mįslėje“ rašytoja neabejotinai norėjo parodyti, jog tėvų poelgiai, jų pasekmės nelengva našta gula ant įpėdinių pečių. Jauniems labai dažnai dėl to tenka spręsti sudėtingas atsakomybės ir moralės problemas.

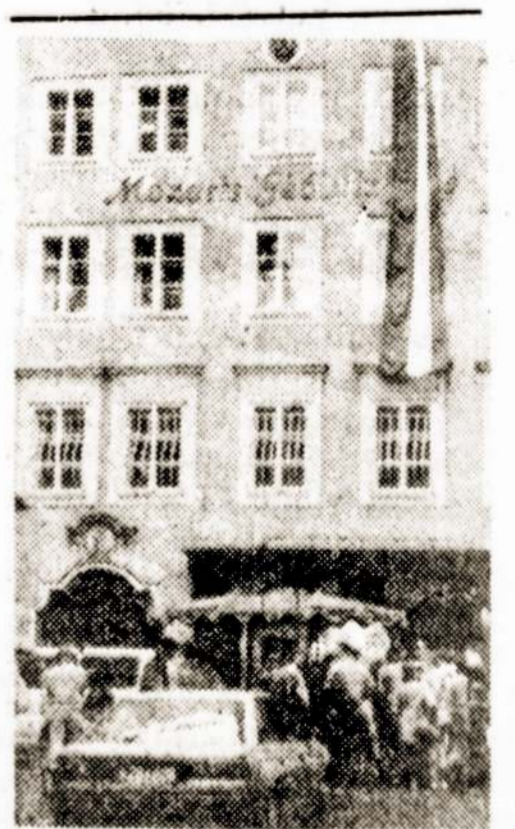
B. Mackonytės „Reikalingo žmogaus“ mįslėje pasirinko pasaulio skaitytojams gerai pažįstamą variantą — vienas pagrindinių apysakos herojų — privatus seklys. Tačiau jis, žinoma, skiriasi nuo europietiško ar amerikietiško tos profesijos atstovo. Jam — tai hobby, savotiškas sportas, galimybė patirti aštrių pojūčių, na, ir malonus jausmas būti reikalingu, nepakeičiamu, kai sprendžiamos delikatosios problemos, kurių pagarsinti niekas nenori.

„Juodame pakeleivyje“ rašytoja parodo savotišką tokios veilios neperspektyvumą Lietuvos visuomenėje, tačiau ji nejučia atskleidžia ir kitą gyvenimo pusę — tokia veikla tam tikriems visuomenės sluoksniams reikalinga. Tegū ji ir privati. Padėdamas rajono prokurorui tirti šią žmogžudystę, Matas Valkšna, dabar jau vieno rajono vyriausiasis tardytojas (kaip jis pats sako sutikęs persikelti čia dirbti iš Kauno todėl, kad nori daugiau laiko skirti žūklei, nes tai — vienas žmogaus savitaiskos būdų, o čia arčiau gamtos tam daug geresnės sąlygos) vel susitinka „reikalingą žmogų“ — privatų sekly tikrąja to žodžio prasme Romualdą Gailiūšį. Šį kartą savo mėgėjiška veikla jis talkina advokatei Linai Karčiokaitei, kuri apsiėmė ginti jauną vaikina, kaltinamą buvusios mylimosios nužudymu. Advokatei rašytoja jaučia neabejotinai pačia didžiausia

simpatiją, nes į jos paveikslą sulejo tai, kas gyvenime tauriausia. Linos pašaukimas ginti žmones nuo teismo klaidų, nuo tardymo skubotų išvadų. Ir šį kartą jai pavyksta įrodyti, kad ginamasis nekaltas, kad jaunos merginos mirties priežasčių reikia ieškoti daug giliau. Advokates veikla tampa savotišku katalizatoriumi, kuris išjudina daugelio žmonių likimus, o galiausiai milicijai pavyksta atskleisti iš karto kelis nusikaltimus. Nešališkas stebėtojas pasakytų, kad pernelyg daug sutapimų, laimingu atsitiktinumų, tačiau būtent jie ir sudaro detektyvinės apysakos pagrindą. Taip, matyt, būna ir tikrovėje, nes neįmanoma atskirti to, kas išgalvota, nuo to, kas tikra. Tačiau pats didžiausias naujojo detektyvo privalumas ne vien tai, kad knyga — ankstesnės tęsinys, bet ir tai, kad herojų paveikslai nutapyti ryškiai, smulkmeniškai, labai tikroviškai, net ir milicijos darbuotojai parodyti su savo žmogiškomis silpnybėmis, netgi ydomis. Tokios literatūros Lietuvai ilgą laiką stigo. Sveikintina, kad ji dabar išsina į gyvenimo areną ir joje įsitvirtina.

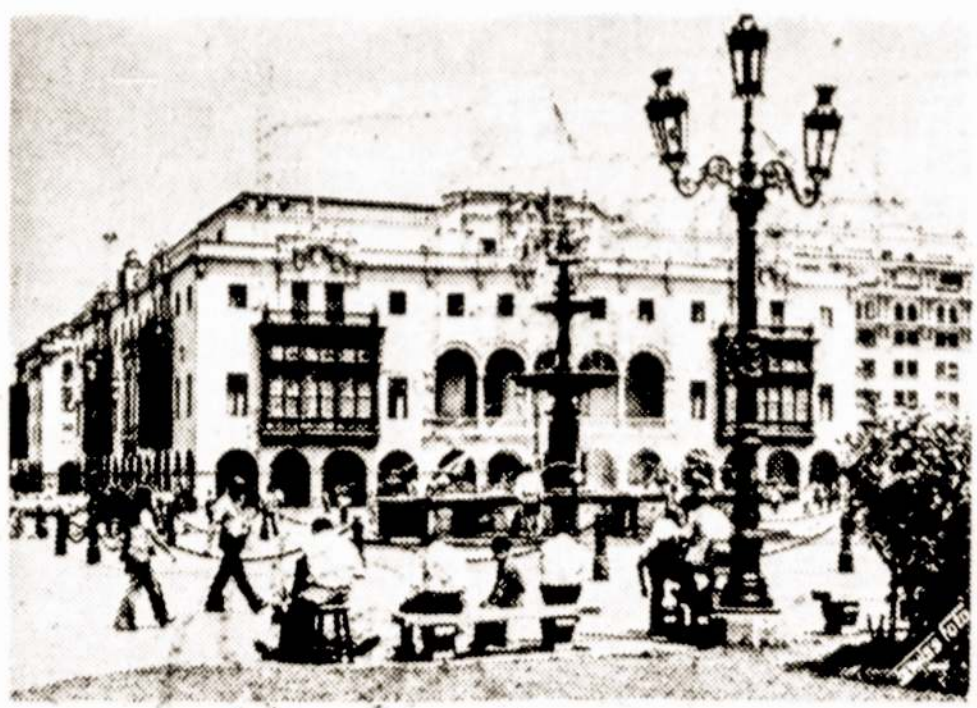
Vienas skaitytojas, sveikindamas rašytoją B. Mackonytę su Naujaisiais 1989-aisiais metais, pavadino ją lietuviškąja Agata Kristi. Galbūt yra dalis teisybės. Na, o ar pavyks rašytojai produktyvumu vyti savo garsiąją pirmtakę, parodys laikas. Ir naujos knygos.

Viktoras Armalis

Slame name gimė Mocartas.

Vilnis, 1989 m. kovo 2 d.

Nuotraukoje: Peru sostinė Lima. TASS-o nuotrauka

LIKIMO AUDRŲ NEPALAUŽTAS

Buvusio Lietuvos ministro pirmininko Antano Merkio sūnus Gediminas atsako į Virgilijaus Liauškos klausimus.

Ministro pirmininko šeima 1941 m. liepos 17 d. buvo deportuota nepateikus jokių kaltinimų. A. Merkys mirė 1955 m. tremtyje, sūnus grįžo į Lietuvą, dirba ir gyvena Kaune.

Stek tiek apie save, apie jūsų šeimos deportacijos aplinkybes.

Dar Lietuva nebuvo įėjusi į Tarybų Sąjungos sudėtį, mus išvežė 1940 metų liepos 17 dieną. Išvežimas vyko taip: mano tėvas buvo namuose, mes su motina — mieste. Ten mus apgaulės būdu pavyko pagauti. Vėžė, reikia pasakyti, ne gyvulių vagonė. Vieną dieną užtrukus Maskvoje, tėvui buvo pasakyta, kad Tarybų Sąjungos vidaus reikalų komisaro Berijos asmeniškai nurodymu jam yra pasikirta gyventi Saratovo miestas.

Kokiom sąlygom jūs buvote apgyvendinti Saratove?

Namas buvo mažiukas. Sitame name neva gyveno kažkoks pašalinis žmogus. Supratom — ne pašalinis. Prieš namą gyveno grupė seklių, kurie sekė Antano Merkio, mano ar mano motinos kiekvieną žingsnį. O buvo pasakyta, kad mes turim teisę vaikščioti tik po Saratovo miestą. Mano tėvui buvo mokama tam tikra suma pinigų, kad jis, matyt, niekur nedirbtų ir kuo mažiau kontaktuotų. Jeigu mes susitikdavome su koku nors žmogumi Saratovo mieste, tai tas žmogus tuojau buvo klausinėjamas seklių, apie ką šnekėjo.

Ar buvo kokie nors ryšiai su Lietuva?

Bet kokie ryšiai su Lietuva nutrūko 1940 metais iki 1954 metų. Nei Lietuva, nei pasaulis nežinojo, kur yra A. Merkys ir jo šeima. Bandėm siųsti telegramas, laiškus į Lietuvą, bandėm skambinti: nei viena telegrama, nei vienas laiškas Lietuvos nepasiekė ir bet kokie telefoniniai ryšiai buvo nutraukiami. Taip pat mūsų nepasiekė nei vienas laiškas, nei viena telegrama, nei vienas telefoninis pokalbis.

Tai buvo patys baisiausi išbandymai?

Baisiausi prasidėjo 1941 m. birželio 26 dieną, kada į butą atvyko NKVD darbuotojai. Pradžioje išvežė tėvą, po to mus su motina patalpino Saratovo vidaus kalėjime.

Atskirai jus patalpino?

Atskirai. Tiesa, pradžioje buvau su kitais žmonėmis, bet po labai trumpo laiko perkėlė į vienutę ir daugiau mano ryšiai su tėvais labai ilgam nutrūko.

Ar jums buvo pateikti kokie nors konkretūs kaltinimai?

Nebuvo pateikti, buvo tik pasakyta, kad suimtas už kažkokią tai antitarybinę agitaciją, nors jokių faktų nebuvo. Po to man teko 11 metų išbūti įvairių kalėjimų vietose.

Ką jūs žinote apie kitų Pabaltijūnais, 1989 m. kovo 2 d.

jo kraštų vadovų, jų šeimų likimą?

Tokiose pačiose sąlygose, kaip mes, buvo estų prezidento Piatso sūnus, Estijos kariuomenės vado Laidonerio žmona, kiti pačių viršūnių šeimoms nariai. Mane iš kalėjimo išleido po metų, mirus Stalinui. Tuomet grįžau į Lietuvą.

Jūs dirbote, mokėtės? Ką jūs veikėte, atvykęs pirmą dieną į Kauną?

Aš pradėjau ieškoti giminių, pažįstamų, tačiau jų surasti nepavyko. Buvo arba išvažiuavę į Vakarų, arba išvežti. Man iškilo klausimas: ką man toliau daryti? Nuėjau į viešbutį, prašiau, kad mane ten priimtų, bet kadangi turėjau tik pažymą apie paleidimą, neturėjau dar paso, atsisakė į viešbutį priimti. Nakvoti ant suoloio nenorėjau ir nuėjau į Kauno miesto milicijos valdybos pasų skyrių. Pristačiau... Ten pradėjo skambinti, subėgo ar ne 15 įvairių tarnautojų, mačiau, ir mane žiūrėjo kaip į koki nepaprastą egzempliorių. Buvo manoma, kad Antanas Merkys, jo šeima dingę. Aišku, apie Antaną Merkį ir jo šeimos likimą aukšti pareigūnai žinojo. Man leido apsinakvoti viešbutyje, pradėjau kurti savo savarankišką gyvenimą.

Kiek jums tada buvo metų ir kokį darbą jūs tada pradėjote dirbti?

Mano pirmas darbas Kaune — tai afišų, plakatų išklijavimas. Turėjau nepilnus 30 metų.

Buvau baigęs 7 gimnazijos klases. Žodžiu, be išsilavinimo, be specialybės ir be jokių darbo įgūdžių. Vaikščiojau po Kauną su tepuku, su klijų kibirėliu ir klijavau plakatus. Taip praėjo 3 savaitės, po to man pasakė, kad mane kviečia KP Kauno miesto antrasis sekretorius Smirnovas. Nuėjau, ir ten jis pasakė, kad yra kalbų, jog buvusio ministro pirmininko sūnus klijuoja afišas Kaune. Nei šis, nei tas! Kai aš klijuodavau afišas, prie manęs iš tikrųjų priedavo žmonės, pažindavo ir sakydavo: „Tai tas Merkys, Merkio sūnus...“

Buvau nelyg koks gyvas eksponatas. Žmonės manim domėjosi. Smirnovas man pasakė, kad reikia pakeisti darbą. Bet aš pasakiau, kad kito nerandu. Ką man daryti? Teisybė, siūlė krovėju, bet fiziškai nebuvau tiek stiprus. Tada jis man patarė nueiti į statybos montavimo valdybą „Litovenergo“, buvo tokia organizacija, kuri statė elektrines. Ten mane priėmė tiekimo agentu.

Pradėjau svajoti apie mokymąsi. Dirbdamas tiekimo agentu, jau pradėjau mokyti vakarinėje vidurinėje mokykloje. Dirbdamas taip pat užbaigiau finansų technikumą, Universitetą. Pradėjau dirbti Kauno politechnikos institute, apsigyniau kandidatinę disertaciją, tapau docentu ir šiandien 20 metų dirbu Kauno politechnikos institute. Labai sunkūs praėjusių laikų prisiminimai, bet galiu pats savimi didžiulis, kad nepalaužau, prisimušiau. Aš nepasidaviau.

PARAŠAI PO J. VAICELIŪNO CITATOM

„Komunistinėje sistemoje visi partijos nariai iš valstybės išdo gauna gerą pragyvenimą? Sunku čia pasakyti, kaip autorius supranta komunistinių valstybių išdą. Ar taip, kokie jie yra ir kitose šalyse? Tuomet iš valstybės išdo didžiausį pragyvenimą gauna visai ne komunistai. Prezidentai, viceprezidentai, kiti valdininkai, neišskiriant ir JAV. Ir valstybių išdams ne lengviau, kad jie ne komunistai.“

Na, o absoliuti Lietuvos komunistų dauguma savo pragyvenimą išprakaituoja prie staklių, kolūkių laukuose, fermose, kitaip sakant, gauna atlyginimus už kasdienį darbą. Mes netgi neabejojame, kad už J. Vaičeliūno pinigų Lietuvos komunistų pinigai smulkesni.

„Kolchozuose nėra katalikų bažnyčios, nei kunigo, nes katalikų bažnyčia atskirta nuo valstybės“.

Nereikia šitaip. Lietuvoje bažnyčia pragyveno nemažai bėdų. Ir jeigu jai dabar sugrąžinta Katedra, kitos bažnyčios, tai nereikėtų abejoti, kad valdžia toms bėdoms abejinga. Nuoskaudų bažnyčia turi, ir tik ji gal gali sugebėti jas primiršti.

Tačiau citatos autorius nepripažįsta logikos. Pirmą, jeigu kolchoze nėra bažnyčios, tai nereikėtų ten ieškoti ir kunigo. Antraip kuo čia dėtas bažnyčios atskyrimas nuo valstybės?

Ir dar: Jūs, P. Vaičeliūnai, iš tikrųjų įsitikinęs, kad kiekviename kolchoze privalo būti bažnyčia? Tai kurių parapijų valdose sutelpa 3—4 ir daugiau kolchozų. Pasakysim atvirai, su savo lėšomis neišsiversime, kad tiek jų pastačius. Tačiau jeigu Jūs sutinkate finansuoti — prašom! Pasakysim ačiū. Neseniai naują bažnyčią užsimojo pastatyti savo mieste vilniečiai.

„Pavergtoje Lietuvoje tautiečiai norėjo įsteigti Blaivybės draugiją, bet pavergėjai ir vietiniai komunistai tam pasipriešino. Carų laikais ir pavergtoje Lietuvoje vyskupas M. Valančius įsteigė blaivybės draugiją ir tuo sumažino lietuvių girtavimą, o komunistai šioje srityje yra žiauresni už carus“.

Carų žiaurumas — cariškas žiaurumas. Bet bažnyčia (ar cerkvė) jie visi žinojo. Ir ateidavo pasimelsti net po nukirstos nekaltam žmogui galvos. Meldėsi jose ir žmoneliai, prašydami Dievą, neužmiršti žemiškų valdovų, suteikti jiems sveikatos ir kitų gėrybių. Daug metų meldėmės už carus. Ir abejoju, ar išvengė šių maldų vyskupas M. Valančius. Tačiau kaip ten bebuvė, o komunistų žiaurumas pirmiausiai pasireiškė prieš... komunistus. Turiu galvoje stalinizmo laikus, tą jų nusikalstamą pradžią. Gal girdėjote p. J. Vaičeliūnai, apie XVII partinės konferencijos delegatų likimą Tarybų Sąjungoje? Beveik visi jie buvo ištiesti po stalinistų kirviu.

Tačiau Jūs teisus, kad M. Valančiaus įsteigta draugijai nebūvo parodytas dėmesys. Jūs teisus, kad girtavimas — didelė lietuvių tautos bėda. Tiesa, dėl girtavimo priežasčių yra daug nesutarimų. Asmeniškai linkes galvoti, kad di-

Norėjau dar paklausti: ar jums nepadėjo Respublikos vadovai?

Su dideliu malonumu sakau, kad Justas Paleckis tikrai padėjo man kiek galėjo. Padėjo, kas lietė buitines sąlygas, mokslą. Kai man trukdė mokyti, Justas Paleckis irgi tarė savo žodį. Tam tikrą paramą man suteikė Sniečkus, taip pat Gedvilas, nors M. Gedvilas ir dalyvavo mūsų šeimos išvežime.

džiausia to priežastim yra stoka kultūros. Ateis laikas, kuomet ne pagal išleistų knygų gausą, kitą meninę produkciją vertinsim kultūros pasiekimus, tada ir pamatysime, kad toli gražu nesame kultūringi iš esmės. Tai, ką dabar matom, — dažniau poza, jos kultūra.

Todėl nenorečiau priekaištauti komunistams dėl girtuoklystės paplitimo. Sakykite, kokie Jūsų pasiūlymai, gerb. J. Vaičeliūnai? Kaip išbristi iš balos? Sakote, reikia įkurti Blaivybės draugiją?

Ačiū. Tokia yra. Kuriasi nauja, kuriai tikriausiai bus suteiktas vyskupo M. Valančiaus vardas.

Tačiau yra reikšmingų dalykų, kuriuos priekaištingasis citatos autorius nutylėjo. Spardo į vienus vartus, ir tiek. Tereikėjo man perversti „Draugo“ laikraščio lapą ir tuoj suradau mūsų temai įdomų rašinėlį, pavadintą „Vadovėlis nepagydomiesiems“. Tai savotiška knygos „Dvidešimt keturios valandos per dieną“ recenzija. Ši knyga skirta būtent Amerikos lietuviams — nepagydomiesiems alkoholikams. Antraip nebūtų jos prireikę versti iš anglų kalbos. O šis faktas, gerb. J. Vaičeliūnai, juk kažką pasako. Ar ne?

Manau, kad pasako, jei tik neatsisuksime nugara į faktus, o pasistengsime juos matyti, kokie iš tikrųjų yra. Ir, beje, knyga skirta tikinčiai visuomenei. Štai kaip, pavyzdžiui, prasideda viena iš maldų.

„Ar kreipiausi į Aukštesniąją Jėgą pagalbos? Ar tikiu, kad kiekvienas A. A. vyras arba moteris yra pavyzdys, kai dievo jėga gali pakeisti žmones iš alkoholikų į blaivius ir naudingus asmenis? Ar tikiu, kad šita Aukštesnė Jėga gali mane atpalaiduoti nuo girtavimo?“

Ir taip toliau. Ir mes nieko prieš tokį alkoholikų gydymo metodą. Jis verčia mąstyti, per jį reikiama ikėjimas kritusiu į alkoholį žmogum ir tiktai — tepadeda jiems toji Aukštesnė Jėga. O mums čia užkliuvo ne kas, o tik p. J. Vaičeliūno pirštas, rodantis į Lietuvą kaip išskirtinę alkoholikų šalį. Nepatikėsime. Girtuoklystė, kaip ir paleistuvystė — apsidairai ir regi, kad ji čia pat, už namų kampo.

Pranas Sklierius

VILIUS BALTRĖNAS

TAVO GIEDRĄ DANGŲ...

Nulynojo lietūs,
Nududens griaustiniai.
Tavo giedrą dangų aš myliu,
gimtine.

Pro egllyną svyrą
Spinduliai rytiniai.
Tavo skaistų dangų aš myliu,
gimtine.

Pamary smiltynai,
Pagiry šaltiniai.
Tavo žydrą dangų aš myliu,
gimtine.

Tavo ryto soduos
Obuoliai rasoja.
Baltą pievų rūką ažuolai
sūpuoja.

Tavo girių aukšą
Aš myliu, gimtine, —
Rudenėlio spalvą melsvoje
žydrynėj...

Sidabruotą snaigę
Supa žvaigždes tyliai, —
Tavo balsą šviesų aš myliu,
gimtine!

Aš myliu, gimtine!

Žmonės ir datos

KOVO 3 DIENĄ
PRIEŠ 90 METŲ

Pakruojo rajone gimė lietuvių rašytojas Juozas Paukštelis. Nei sunki samdinio dalis, nei skriaudos, patirtos per Pirmąjį pasaulinį karą, nenuslopino dar vaikystėje įsižiebusios žinių, mokslo aistros. Jis baigia Šiaulių gimnaziją, Kauno universitetą ir apie du dešimtmečius mokytojauda Kėdainių gimnazijoje. 1928 metais jis išleidžia pirmąjį apsakymų rinkinį, vėliau pirmuosius romanus, kuriuose išryškėja ryšys su realistine literatūra, su lietuvių klasikines prozos tradicijomis. Tai ypač ryškiai atsispindėjo 1939 metais išleistame romane „Kaimynai“. Rašytojo kūryboje išviryra Lietuvos kaimo tema, kuriai jis lieka ištikimas visą gyvenimą. Savo autobiografijoje Juozas Paukštelis rašė:

„Jaučiuosi laimingas, kad vėliau parašiau romanų trilogiją „Jaunystė“, „Netekėk, saulele“, „Cia mūsų namai“, kad pavaizdavau juose mūsų kaimo žmones, ypač buvusius bežemius, samdinius, padidinius darbininkus, visų tų Onų ir Jonų, Antanų ir Magdalenų buitį — jų vargą, jų ilgesį ir nerimą, veržimąsi iš nedalios, iš tamsos į geresnę gyvenimą, į šviesą, jų kovas, jų viltis, jų laimėjimus. Su jais kartu aš augau, tą pačią juodą plūtą krintau, su jais piemeniu raliavau, su jais vargo ir darbo dainas dainavau. Ir nieko taip, net iki ašarų, nemylėjau, kaip tuos paprastus mūsų duonos augintojus — brolius artojus. Ir dabar, kai išgirstu, kad jie nebevargsta, nebeskursta, kaip vargo, skurdo, kad nebeskusta tamsame, kaip skendo — aš lyg atsigaunu ir sutvirtėju, o jei išgirstu apie juos ką nors negero — širdį skauda“.

Mirė Juozas Paukštelis 1981 metais.

KOVO 4 DIENĄ
PRIEŠ 70 METŲ

Vilniuje prasidėjo Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijų jungtinis suvažiavimas, įėjęs į istoriją kaip Lietuvos Komunistų partijos antrasis suvažiavimas. Svarbiausiu darbotvarkės klausimu „Dėl Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijų susivienijimo“ suvažiavimas priėmė rezoliuciją, kurioje pritarė Lietuvos ir Baltarusijos TSR susikūrimui ir nutarė sujungti abi Komunistų partijas į vieningą Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partiją kaip Rusijos Komunistų partijos (bolševikų) sudėtinę dalį. Suvažiavimas pritarė tarptautinio proletariato organizacijos — Trečiojo Komunistų Internacionalo sukūrimui. Plačiai buvo apsvaistyti naujai sukurtos partijos darbo klausimai. Daug dėmesio buvo skirta partijos narių komunistiniam auklėjimui, partines drausmės stiprinimui.

Vėliau, pasikeitus politinės veiklos sąlygoms, Baltarusijoje įsitvirtinus Tarybų valdžiai, o Lietuvoje nepriklausomai valstybei, Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partija nustojo egzistavusi. 1920 metų rugsejo 5 dieną Smolenske įvykęs paskutinis Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų partijos Centro Komiteto plenumas nutarė sudaryti atskiras Baltarusijos ir Lietuvos Komunistų partijas.

KOVO 4 DIENĄ
PRIEŠ 90 METŲ

Kapsuko rajone, Satinskiuose, valsčiu šeimose gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis Juozas Dauksys. 1918–1919 metais dalyvavo revoliucinėje kovoje Gizuose. Į Lietuvos Komunistų partiją įstojo 1934 metais, buvo Gizų-Sunskų parajonio komiteto sekretorius. Didžiojo Tėvynės karo metais kovojo 16-osios Lietuvosiosios

divizijos gretose.

Mirė Juozas Dauksys 1981 metais.

KOVO 9 DIENĄ
PRIEŠ 175 METUS

gime ukrainiečių liaudies dainius dailininkas, revoliucinis demokratas Tarasas Ševčenka. Anksti patirtas vargas, beteišikumas, sukėlė jo širdyje protestą prieš vergišką dalį. Ir šio protesto kelio pradžioje buvo susitikimas su Vilniumi. Štai kaip jį aprašo Kostas Korsakas:

„Ilgai vargo Tarasas, bernaudamas jiems (djačokams), trindamas dažus, bet vis dėlto pamėgino ir savo jėgas. Djačokai pripažino, Tarasas galėsias būti geras dailininkas, bet nenorėjo jo mokyti, bijojo nes jis buvo „bėglys“. Vienas tepliorius sutiko jį pamokyti bet tik su ta sąlyga, kad jis gaut savo pono Engelgarto leidimą. rasas nuėjo pas Engelgarto ūkvedį leidimo gauti ir parodė jam savo darbelius. Engelgertas tuo laiku gyveno Vilniuje. Jam buvo reikalingi tarnai. Todėl Tarasą kartu su kitais baudžiauninkais nuvarė į Vilnių. Ūkvedys pranešė Engelgartui, kad Ševčenka tinka būti „kambarinio tapytoju“. Cia, Vilniuje, ir prasidėjo Ševčenkos kelias į nemirtingumą.

Pirmuoju Taraso Ševčenkos vertėju į lietuvių kalbą buvo J. Andziulaitis-Kalėnas, vėliau jo vardą ir kūrybą Lietuvoje populiarino Jonas Biliūnas, Karolis Vairas-Rackauskas ir ypač Liudas Gira.

KOVO 11 DIENĄ
PRIEŠ 70 METŲ

išėjo „Komjaunimo tiesos“ laikraščio pirmasis numeris. Tai vienas iš seniausių lietuvių komunistinių leidinių. 1940 metais laikraštis ejo Kaune, o nuo 1944 metų jis leidžiamas Vilniuje. Tai Lietuvos Lenino Komunistinės Jaunimo Sąjungos Centro Komiteto organas. Šiandien „Komjaunimo tiesa“ vienas iš aktyviausių persitvarkymo idėjų skelbėjų ir šauklių Respublikoje.

KOVO 13 DIENĄ
PRIEŠ 70 METŲ

Tarybinės vyriausybės patvarkymu atkurtas Vilniaus universitetas. Dokumentas „Dėl darbo universiteto Vilniuje atidarymo“, kurį pasirašė Lietuvos Komisarų Tarybos pirmininkas Vincas Mickėvičius-Kapsukas, skelbė, kad:

„Liaudies Komisarų Taryba, turėdama tikslą sukurti šalyje kūrybinės minties židinį, apie kurį galėtų susitelkti mokslinės jėgos, sugebancios savo žiniomis ir patyrimu padėti platesniams darbo žmonių sluoksniams pertvarkyti visuomeninį gyvenimą kūrybinių komunistinio idealų principais nutaria: 1. Caro reakcijos uždaryto Vilniaus universiteto sienose įkurti visuotinį Darbo universitetą; 2. Įvesti Universitete nemokamą ir visiems prieinamą mokymą; dėstymo sistemą — dalykinę ir semestrinę — vietos kalbomis; 3. Universitetas susideda iš trijų pagrindinių skyrių: bendrojo, mokslinio ir specialaus lavinimo. Pirmojo skyriaus uždavinys — padėti išvystyti plačiose darbo žmonių masėse vieningą proletarinę paauklėžiūrą. Antrasis skyrius sutelkia visus mokslinius tyrimus. Trečiasis skyrius ruošia reikalingus kraštui visų gyvenimo ir visuomeninio ūkio šakų specialistus“.

Svietimo liaudies komisariatui buvo pavesta parengti Universiteto statutą. Buvo taip pat sudaryta organizacinė komisija, kuri ėmė komplektuoti mokslo personalą. Antai dėstyti Vilniaus universitete buvo pakviestas Permes universitete dirbęs Kazimieras Buga ir kitj mokslininkai. Komisija krei-

AR LIETUVIAI SUGĘBA BŪTI APSUKRIAIS VERSLININKAIS?

Sakiai — viso labo rajono centras. Ir anaipol ne pramonės centras. Rajonas daugiau agrarinis, tad įmonių čia nedaug. Užtat rajono valdžia, o ir tarp žmonių atsirado ne vienas nerimaujantis, kai išgirdo žinią, jog Vilkaviškio metalo dirbinių gamykla „Pasaga“ nusprendė uždaryti Šakiuose veikusią šios įmonės cechą. Tiesa, niekas neginčijo, kad cechas gamino jau beviltiškai pasenusius žibalius žibintus, nuo kurių kaimo vietovėse senokai atsisakyta, bei kitus irgi ne itin populiarius metalo gaminius, tačiau be darbo liks žmonės. Staigiai juos įdarbinti — problema. Juoba dabar, kai įmonės pasuko intensyvaus vystymosi keliu, mažinamas darbo vietų skaičius, kelių žmonių darbą su našesnėmis staklėmis ir įrengimais dabar imasi atlikti vienas darbininkas, o tuo pačiu apkarptomį nepateisinamai išaugę administraciniai aparatai.

Suprantama, kad su dideliu susidomėjimu rajono vykdomajame komitete laukė vietos valdžios atstovai Kauno „Aido“ kultūrinių prekių gamyklos inžinierių. Pirmiausia tie paprašė apžiūrėti pamerktąjį cechą. Kažką matavo, skaičiavo, lygino. O paskui pasiūlė kontraktą — tegu pastatas ne naujas, bet pakankamai erdvas. Po dalinės rekonstrukcijos jame galima sėkmingai pradėti darbą. Laikyti cechą uždarytą juk nuostolinga.

— Su tokiais argumentais sunku nesutikti, tačiau kaip bus su žmonėmis, kurie čia dirbo? — pasiteiravo vietos valdžia.

Pasirodo, ir šį klausimą „Aido“ delegatai buvo jau apgalvoję.

— Visus, kurie tik panorės persikvalifikuoti, imame tarnybon... Abi pusės sukirto rankomis. Beliko tik aptarti kontraktą su anks-

pėsi į jaunimą, ragindama mokytis Universitete. Vyriausybė rūpinosi, kad aukštąjį mokslą įgytų gabūs darbo žmonių vaikai. Firmasis tarybinės pedagogikos žurnalas „Svietimo reikalai“, leidžiamas Vilniuje, 1919 metų trečiajame numeryje rašė: „Universiteto labiausiai pasigedo darbininkų klase. Dvarininkų ir buržuazijos vaikams nesunku būdavo pasiekti ir jie pasiekdavo kitų miestų universitetus, ukinkaičiai, nors ir su didesniu vargu, vis dėlto šiaip taip rasdavo būdą aukštajam mokslui išeiti. Vilniaus darbininkams visų mokyklų durys buvo užvertos“. Vilniaus universiteto kūrimo darbas nutrūko lenkų legionieriams 1919 metų balandžio 21 dieną okupavus Vilnių, ilgiems metams atplėšus jį nuo Lietuvos valstybės.

tesniais cecho šeiminkais. Ties mieliai perdavė padėvėtą gamybinį plotą, širdyje nelabai tikėdamiesi, kad šis nerentabilus cechas galėtų duoti kokią naudą, o gal ir džiaugėsi juo nusikratę. Dabar turbūt jie mano kitaip.

Vos prasidėjus rekonstrukcijai, visas cecho kolektyvas buvo komandiruotas į Tauragės statybinių medžiagų gamybinių susivienijimą mokytis ir įgyti naujų profesijų. Neilgai trukus — laikas pinigai! — reikalingi įrengimai buvo sumontuoti, ir cechas davė pirmąją produkciją — deficitinę statybinių medžiagą — izopleną. Ši dekoratyvinė polimerinė plėvelė labai tinka sienų apdailai. Ji plačiai naudojama. Dėl jos patogumo statybiniškai šią medžiagą taip pamėgo, kad dabar ji jau deficitas. Aidiečiai ir suskubo atidaryti pelningą gamybą, jų neišgąsdino cecho nerentabilumas. Naujus gamybinius plotus ne taip greit pastatysi, gal po metų kitų izopleną pakeis naujas gaminys, reaguoti į rinkos paklausą reikia operatyviai. Štai jie ir parodė verslininkų apsukrumą. Pernai naujoji gamybos linija nugriauti skirtame ceche davė kasdien po du su puse tūkstančių kvadratinį metrų deficitinio izopleno. Ta produkcija, suprantama, pelninga. Ja aidiečiai, beje, atsiskaito ir su tiekėjais iš Maskvos, Kalugos ir Dzeržinsko.

Ilgai nelaukę aidiečiai ėmė plėsti senojo cecho rekonstrukciją. Motyvas tas pats — kuo greičiau pradėti deficitinės produkcijos gamybą. Antruoju cecho gaminiu tapo benzino filtras lengviesiems automobiliams. Jis tiekiamas į prekybos tinklą ir Toljačio autogiganto įmonėms. Pernai buvo pagaminta 400 tūkstančių benzino filtrų. Neperdedant galima sakyti, jog didelė dalis 1988-ųjų „Žigulių“ važinėja su aidiečių gamintais benzino filtrais. O paskutinė naujiena, kurią pateikė kažkada nuostolingas cechas — santechnikos įrengimams skirti ventiliai. Jų labai stūga rinkoje, kadangi įrengimus gaminančios firmos jų mažokai patiekia į atsarginių dalių sandelius. Tad jų stokoja butų ūkio tarnybos.

Aidiečiai galvoja ir apie perspektyvą, tačiau senojo cecho plotų jai aiškiai nebepakaks. Teks jį plėsti. Tad ir darbo šakiečiams atsiras daugiau. O dar prieš pusmetį vietos valdžia galvojo, kaip reikės užimti žmones, kurie neteks darbo uždaromame ceche. Bendromis jėgomis galima išspręsti daug problemų, ir Šakiuose šiandien nesigaili dėl bendradarbiavimo su Kauno „Aidu“. Julius Pečelonis

Vilnis, 1989 m. kovo 2 d.

Kas namų Lietuvoje

Reikalingi daiktai iškeliaus nukentėjusiems į Armėniją.

KNYGOS APIE REVOLIUCIONIERIUS

Mūsų redakcija pastoviai leidžia knygas apie Lietuvos revoliucionierius, taip pat publikuoja jų rašytinį palikimą. Pernai išleidome kelias revoliucinio judėjimo dalyvių knygas. Porą jų norėčiau išsamiau pakomentuoti. Manau, skaitytojams nereikia plačiai aiškinti, kas Lietuvai buvo Antanas Sniečkus. Leningradietis rašytojas Danijilas Graninas, apsilankęs Lietuvoje, rašė: „Būdamas Vilniuje, aš šį pavasarį aplankiau Antano Sniečkaus kapą. Ant poliruoto antkapio buvo padėta keletas gvazdikų. Jis mirė 1974 metais, nuo to laiko neužželia takas prie jo kapo, liudijęs meilę jam negėsta. Jį atsimeną, stato pavyzdžiu. Nuo 1940 metų jis buvo Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto pirmasis sekretorius. Trisdešimt ketverius metus ėjo šias pareigas, — pačiais sunkiausiais laikais sugebėjo nuo savivalės ir neapgautų veiksmų ginti savosios liaudies interesus, Lietuvos žemę. Jis tapo beveik legendiniu. Įsigyti lietuvių — ramių, šykščių jausmų žmonių — tokį dėkingumą buvo galima tik darbais. Aš klausiausi pasakojimų apie Antaną Sniečką su pavydu. Nė apie vieną iš mūsų Leningrado sekretorių, po Kirovo, panašių atsiminimų neišliko. Pasirodydavo jie ir išnykdavo, jokių jų gerų ir protingų darbų neprisiminti.“

Taip rašė Danijilas Graninas „Nevos“ žurnale.

Kai aš, norėdamas susitarti dėl rašytojo „Blokados knygos“ leidimo lietuvių kalba, paskambinau į Leningradą, jis pasakė:

„Sniečkaus kraštiečiams atsakyti negaliu. Saunuoliai, kad taip gerbiatė jo atminimą...“

Visa tai papitavau ir pokalbį su Danijilu Graninu atpasakojau, norėdamas pabrėžti, kad Antano Sniečkaus knygų leidimas Lietuvoje irgi yra savotiškas šio žmogaus atminimo įamžinimas. Prie jau išleistų knygų apie Sniečką ir jo paties parašytų šiemet prisidėjo dar viena. — Tai — „Ištikimybė Lenino priesakams“. Ją paruošė Partijos istorijos instituto darbuotojai, ji skiriama Lietuvos Komunistų partijos įkūrimo jubiliejui.

Šioje knygoje surinkti ir chronologine tvarka patalpinti Sniečkaus straipsniai, kalbos, pranešimai, 1989 m. kovo 2 d.

mai, parašyti 1935—1973 metais. Rinkinys labai svarbus istorinių žinių šaltinis, kuriame atspindi LKP veiklą, telkiant darbo žmones į kovą už Tarybų valdžią, už socializmo sukūrimą. Iš knygos puslapių matyti plati partinė ir visuomeninė Antano Sniečkaus veikla, išryškėja komunisto, patrioto ir internacionalisto asmenybė.

Kitas leidinys — ne toks oficialus kaip ką tik aptartasis — yra žinomos revoliucionierės-pogrindininkės Elenos Pušininės atsiminimų knyga „Siučiu naujus adresus“. Pirmasis šios knygos leidimas „Vagos“ leidykloje siekia dar 1975 metus. Žinia, LKP buržuazijos valdymo metais organizavo partinės literatūros leidimą užsienyje. Pušininė knygoje ir pasakoja apie savo vyro LKP CK įgaliotinio Broniaus Pušinio (slapyvardis Tomsonas) bei jo padėjėjų leidybinę veiklą Vokietijoje. Būdamas aprašomų įvykių tiesioginė liudininkė ir dalyvė, autorė įdomiai pasakoja apie slaptą komunistinės literatūros spausdinimą ir gabenimą į Lietuvą. Knygoje sukurta pilnakraujai Lietuvos ir Vokietijos pogrindininkų paveikslai. Parodomas ne tik jų veiklos mechanizmas, bet ir tyri tarpusavio santykiai. Tai laikyčiau vienu šios knygos privalumų. Iš tiesų, kai šiandien tiek daug esame girdėję apie buvusį partinį burokratizmą, korupciją, iš Pušininės knygos puslapių ryškėja taurūs, savo idėjai atsidavę, nesavanaudiški žmonės.

Niekam šiandien ne paslaptis, kad apie kai kuriuos istorinius įvykius ir istorines asmenybes iki šiol mažai ką žinome arba iš viso nieko nežinome. Pavyzdžiui, mano kartos žmonėms, kai jie mokėsi, apie Nikolajū Buchariną buvo teigiama, kad jis vadovavo dešiniajam trockininkų blokui, ir jį pelnytai pasiekė teisingumo ranka. Apie latvi Janą Rudzutaką buvo sakoma, jog jis šnipinėjo „Vokietijos naudai“, todėl buvo sušaudytas. Apie Fiodorą Raskolnikovą išvis nieko nežinome. Tik šiais demokratijos ir viešumo laikais pasirodė, kad ne viskas buvo taip tamsu, ką oficialioji tų laikų propaganda ir prisitaikė istorija piešė tamsiomis spalvomis. Todėl mes ir nutarėme išleisti knygėlę „Nutrūkusios biografijos“, kurioje pasakojama apie V. Lenino ben-

ŽAGARĖJE

Keliaujant šiaurės Lietuva, pravažiavus triukšmingą Joniškį, toliau atsiduri lyg niekieno žemėje — iki pat Žagarės reta gyvenvietė, automobilių. Kraštas išpuoselėtas — prižiūrėti laukai, sodai įsimenanti tvarkingais nameliais ir gyvatvoremis Skaistgirio gyvenvietė, tačiau nėra, kaip sakoma

turistinės traukos centrų, tai — Lietuvos pakraštys, ir nepažįstantis šių vietų keliautojas gali net nusivilti. Tačiau neskubėkime su išvadomis. Nes mūsų laukia tikras šio krašto perlas — Žagarė.

Žagarė išliko daugmaž tokia kaip prieš daug metų. Tiesa, po karo čia pastatyta liginė, par duotuvų, daugiabučių ir nuosavų namų, tačiau miestelio istorinis veidas nedaug pasikeitė. Kadais turejęs net keliolika tūkstančių gyventojų miestas, priimdavęs Rygos ir tolimesnių kraštų pirkliaus dabar Žagarė — apylinkės centras. Stačiakampio gotikinio plano raudonplyčių namų miestas atrodo lyg gerai išsilaikysit teatrinių dekoracija. Nematęs niekada industrinio ir administracinio siauro kituose Lietuvos miestuose ir miesteliuose, pamanytumėi, kad nieko čia ypatingo. Ne, trapus ta grožis, oi, trapus!

Palankių aplinkybių dėka Žagarė šiandien turi ne tik palyginti gerai išsilaikiusį senamiestį, senų jų dirbtuvių pastatus, kai kurias senąsias krautuves, bet ir dar vieną stebuklą — landsaftinio stiliaus parką su buvusio dvaro pastatų ansambliu, kuris prieš porą metų buvo restauruotas. Parke auga per 140 rūšių medžių ir krūmų, savaimeniškais alejomis, perspektyvomis jis nenusileidžia garsiajam Palangos parkui. Buvusiuose dvaro rūmuose įsikūrusi mokykla, c didelis, pseudogotikinių formų žirgynas veikia kaip ir valdant grafams. Žirgai ir raiteliai, visuma sukuria atitinkamą nuotaiką, sveiką šiuolaikinio gyvenimo spindesį.

Nors miestas prarado savo prekybinę reikšmę, tačiau palyginti su mano gimtąja Kretinga, ar kitais Lietuvos miestais ir miesteliais, Žagarė neprarado ryšio su praeitimi. Štai kas svarbiausia. Ar nereikėjo čia didelių valstybinių investicijų, nereikėjo Vilniuje rašytų nutarimų — „išsaugoti“, „pritaikyti“. Vietiniai žmonės ir išsaugojo grožį, ir pritaikė jį sau, savo vaikams be nurodymų, raginimų. Tai natūralu — žmogus niekada negriaus savo valia tėvų namo, neužbrauks praeities vien todėl, kad ji — praeitis. Vaikštinėjant apvaliais akmenimis grįstomis gatvelėmis, neapleido mintis: kaip gerai, kad esama Lietuvoje tokių lyg ir netyčiom, be muziejininkų įsikišimo išlikusių lietuviškojo gyvenimo salų, kaip ši. Tuo labiau įdomu, kad ši sala — atspindi Lietuvos miestų istoriją, kuri nėra turtinga.

Praveriu knygynelio duris ir suskamba melodingas varpelis; jauna pardaveja nusišypsuoja, palabina. Svetinga Žagarė — kaip ir kadaise, kai ją vadino šiaurės Lietuvos prekybininkų ir amatininkų tvirtove. Svetingumas nesensta.

V. Zemaitis

dražygius N. Buchariną, F. Raskolnikovą, J. Rudzutaką ir pasaulinio garso mokslininką Nikolajū Vavilovą. Stalino asmenybės kulto metais jie buvo paskelbti „liaudies priešais“ ir represuoti. Pasitelkę dokumentinę medžiagą, knygos autoriai nušviečia tragiškuosius šių žmonių gyvenimo metus, praskleidžia uždangą nuo nežinomų jų biografijų momentų. Pavyzdžiui, nedaugelis žinojome apie atvirą Raskolnikovo laišką Stalinui, parašytą dar 1939 metų rugpjūčio 17-ąją. Kreipdamasis į Staliną, Raskolnikovas viešai pareiškė: „Prisidengdamas nešvariais pretekstais, Jūs inscenizavote teismo procesus, kurie savo absurdiškumu pralenkė iš seminarijos vadovėlių jums žinomus viduramžiais vykusius raganų procesus.“

...Jūs privertėte einančius su Jumis per kančias ir pasibjaurėjimą bristi vakarykščių draugų ir bičiulių pralietu krauju. Melagingoje partijos istorijoje, parašytoje Jums vadovaujant, Jūs apvogėte mirusius, nužudytus ir Jūsų išniekintus žmones, pasisavinote jų žygdarbius ir nuopelnus.

...Didžiausio karinio pavojaus akivaizdoje Jūs ir toliau naikinate armijos vadovus, vidurinius ir jaunesnius vadus. Kur maršalas Blücheris? Kur maršalas Jegerovas? Jūs suėmėte juos, Stalinai! Jūs apgaudinėjate šalį, sakydamas, kad suėmimais ir žudymais susilpninta Raudonoji Armija, pasidare dar stipresnė...“

Cituotos Raskolnikovo laiško ištraukos rodo, kad tai buvo drąsus žmogus. Jis viešai pasakė teisybę, kurią tais laikais mažai kas drįso pasakyti.

Netolimoje ateityje nuamatome išleisti analogišką knygėlę ir apie Lietuvos revoliucionierius, kurje, kaip nebūtų paradoksalu, nežuvo buržuazinėje Lietuvoje, prieš kurios režimą kovojo, o buvo neteisingai apkaltinti ir sušaudyti Tarybų Sąjungoje. Tai bus knygėlė apie Angarietį, Katrę Matulaitytę ir kitus jų revoliucinės kovos draugus. Ją rašo grupė istorikų ir žurnalistų, kuriuos sutelkė istorijos mokslų kandidatas Gintautas Surgailis. Kiti du žinomi istorikai V. Kancevičius ir L. Truska rašo knygą „Lietuva: 1939—1945 metai“ (politinių įvykių kronika).

Šios ir kitos knygos, manytume, bent iš dalies panaikins vadinausias „baltąsias dėmes“, kurių dar taip gausu mūsų istorijoje.

Antanas Kubilius

LITERATŪROS NAUJIENOS

Katrėje — šis „Literatūros naujienų“ numeris praneša apie paminklo atidengimą daktarui Vincui Kudirkai; dešinėje — šis kapas buvo nuklotas gėlėmis...

Seno Šalčio maiše — televizijos siurprizas

1989-ųjų išvakarėse Lietuvą apskriejo sensacinga žinia, kuri kam ir seilę išvarvino, o kitiems ir savimeilę užgavo. Visiems gerai žinoma, kad Kaunas turi savo savaitinę laidą, kuri transliuojama sekmadieniais per respublikinę televiziją. Ją rengia specialus TVR skyrius antrame pagal dydį Respublikos mieste. Na, o kad kuriame rajone būtų transliuojama sava vietinė laida, dar negirdėta. Ji išėjo į eterį Mažeikiuose 1988-ųjų gruodžio 29-osios vakarą, pasibaigus respublikinei televizijos programai. Ar ši naujovė taps periodine televizijos laida? Programa, o gal vietiniu telekanalu?

Susitikus su jos įkūrėjais Mažeikiuose — laidos redaktore ir režisierė Loreta Vikulova ir operatoriumi Gintautu Alekna, paaiškėjo štai kas: pasirodo, kad naujoji televizijos programa — įkūrėjai ją pavadino „Mažeikių vietinės televizijos programa“ — į eterį išėina antrą kartą. Tiesa, anksčiau ji taip nesivadino, tačiau debiutas įvyko po Naujųjų išvakarėse surengto konkurso „Mis Mažeikiai-88“. Vietų salėje, kur vyko šis renginys (o dabar Lietuvoje tokie renginiai labai populiarūs, ir kiekvienas miestelis laiko garbę išsirinkti savo gražuoį), visiems norintiems neužteko. Štai tada jau minėtiems laidos įkūrėjams kilo, regis, iš pirmo žvilgsnio sunkiai įgyvendinama mintis: o ką, jei padarius konkurso šou vaizdo įrašą ir parodžius jį vietos gyventojams... Šią idėją palaikė kelios gamyklos, tapusios sponsoriais, Respublikos televizijos ir radijo komitetas sutiko išnuomoti reikalingą aparatūrą, o paskui ir retransliatorių, kad įrašą galima būtų paleisti į eterį. Konkursą tą pačią dieną pamatė visi rajono gyventojai, pasigėrėjo juo ir kaimynai. Toji pradžia, suprantama, tapo postūmiu, kuris paskatino rajono termofikacinę elektrinę saviems televiziniams atiduoti naudotis videoaparaturą, filmavimo kamerą, na, o tie emė tyliai rengti pirmąją „tikrą“ laidą.

Vietinės televizijos programos debiutas buvo toks — žiūrovai išvydo reportažą iš LKP CK pirmojo sekretoriaus A. Brazausko vicėnagės Mažeikiuose, kai garbingas svečias dalyvavo minint Lietuvos Komunistų partijos įkūrimo ir Tarybų valdžios paskelbimo Lietuvoje 70- metų, sužetą iš V. Kudirkos gimimo 130-ųjų metinių minėjimo, pamatė naująsias rajono statybas, saviveiklinių kolektyvų pasirodymus, koncertų įrašų fragmentus.

Sie metai — rimtos veiklos metai. Reikia sukurti laidą tokią, kad ji galėtų funkcionuoti ne vienerius metus, turėtų savo nuolatinę rubriką, meniškai ją apipavidalinti, išspręsti kai kurias technines problemas.

Na, o žurnalistų darbo planuose — aktualiausias rajono gyvenimo problemos, kurias manoma atskleisti per dabar Lietuvoje populiarius teleforumus su rajono vadovais ir atsakingais įvairių sričių darbuotojais. Periodiškumas numatytas toks — laida bus rodoma du kartus per mėnesį — antrą ir paskutinį mėnesio ketvirtadienį.

Taigi Lietuvą jau galima pasveikinti su vietinės televizijos kanalų gimtadieniu.

Jolanta Čepukaitytė

Idėja gali ne tik augti, bet ir storėti.

Metafizinis kvailučio klausimas: ar visa dabartis tampa ateitimi?

Su laime gali sugulti, su esme tik pasikvankinti.

6

Vilniaus rašytojų memorialiniame muziejuje atkurtas Justo Paleckio darbo kambarys. Vyt. Toleikio nuotr.

Kas naujo New Yorke

Jungtinės Tautos. — Čia daug laiko ir energijos skiriama Namibijos nepriklausomybės klausimams. Kaip žinia, netrukus turi įvykti toje Pretorijos režimo „globoje“ laikomoje teritorijoje rinkimai Jungtinių Tautų priežiūroje. Numatytas ten pasiūsti Jungtinių Tautų kariuomenės kontingentas, kuris rinkimus prižiūrėtų. Tačiau trūksta lėšų, kurių šiai tarptautinei organizacijai niekad nebuvo per daug, o ypač jų sumažėjo pastaruosiu metu, kai JAV vis uždelsia savo narystės mokėjimus.

Namibijos reikalų sprendime vyksta karštos diskusijos tiek Saugumo Taryboje, tiek kituose kompetinguose komitetuose. Šiame darbe dalyvauja ir Lietuvos diplomatas, Tarybų Sąjungos prie Jungtinių Tautų atstovybės narys, Juozas Grigutis. Dabartinės nuotaikas jis taip apibūdina:

— Visi sutaria, kad Namibijos

nepriklausomybės, jos dekolonizacijos problema reikia spręsti kiek galint greičiau ir konkrečiau. Skiriasi nuomonės, kaip tai padaryti. Problemos sprendimas susijęs su laisvų rinkimų toje šalyje surengimu Jungtinių Tautų globoje. Tam reikia organizacijos taikos pajėgų, reikia didelio būrio stebėtojų. O tai surišta ir su pinigais. Dar pagal pastarųjų metų JT sprendimą tam reikėtų apie 750 milijonų dol. Jungtinėms Tautoms priklausantis šalis žino, jog tokių pinigų nėra, ir kaip tik dabar siūlomi įvairūs sprendimai. Vakarų šalių grupė siūlo lėšas mažinti pusiau, neatsižvelgiant į nieką. Tarybų Sąjunga mano, kad lėšų mažėjimas neturi pakenkti tikrai laisvų rinkimų surengimui Namibijoje.

Besivystančios Afrikos šalys yra įsitikinusios, jog artimiausia Namibijos ateitis žymia dalimi priklausys nuo to, kaip Jungtinės Tautos organizuos savo veiksmus, nes jos nepasitiki Pietų Afrikos Respublikos režimu ir reikalauja, kad į Namibiją būtų siunčiamas pilnas JT kontingentas, kaip buvo numatyta anksčiau — septyni su puse tūkstančio karių. Ši operacija kaip tik ir sudarytų išlaidas, kurios dabar Jungtinėms Tautoms yra per didelės.

Korespondentas

Juokiasi tas, kas juokiasi paskutinis. Linksmieji taip ilgai nelaukia.

Reikėjo tyliai praėti, bet sukosė jo sažinė.

Pažodis linksmas esmes nu...
...as.

MONTREAL, CAN.

Sausio 14 dieną mirė plačiai žinomas Montrealio ir apylinkės pažangių lietuvių visuomeninio judėjimo aktyvistas Liudas Kisielius, palikdamas dideliame nuliūdime sunkios ligos suimtą žmoną Petrutę, gulincią Grace Dart ligoninėje, 6085 Sherbrook E st., kambaryje 57.

Liudas Kisielius buvo Ispanijos civilinio karo veteranas ir iki pat šiolei, per 40 metų, LLD kuopos finansų sekretorius, uolus „Vilnius“ ir „Laisvės“ skaitytojas bei rėmėjas, kanadiečių lietuvių buvusio laikraščio „Liaudies balso“ darbuotojas Montrealyje. Pavyzdinčiai sugyveno su žmona Petrončle, sekretoriaus LLD kuopoje per 25 metus. Nors LLD kuopos veikla susilpnėjusi, bet dėka draugams Kiseliams ir kitiems aktyvistams, dar tebeturi 25 narius gerame stovyje.

Trukdo montrealiečiams lietuviams pažangių judėjimą ir nepavargstančio aktyvisto J. Urbonavičiaus liga. Jį kamuoja į akis įsi-metusi glaukoma, bet jis rankų nenuleidžia, vis pakilia nuotaika kuopai pirminkauja. Be šio miesto draugo iniciatyvų, kuopai, išties, būtų sunku veikti, kelti pažangių žmonių vėliavą. **Montrealietis**

St. Petersburg, Fl.

The month of January found our attendance increasing, as our members and visitors began returning to sunny and warm Florida. During the month, we had visitors from New York, Michigan, Massachusetts, Illinois, Canada, Lithuania and nearby Florida cities.

On Jan. 7th, the regular monthly membership meeting was held. Two officers, filling vacancies, were introduced. They were Vice President Leon Raskauskas and Treasurer Lee Orand. A report was given by Barney Brennan on the December dinners income. Aldona Alekna read some of the highlights of the 1988 minutes. Mary Brennan gave the financial report for 1988. President, Stanley Kuzmickas extended his thanks to all of the members who worked hard, and willingly during 1988 to keep the club going and in very excellent condition.

On Jan. 14th and 21st, a rummage sale was held. Many very nice items were donated by Julia Andruslis, Helen Siauris, and others. Needless to say, the sale went very well. Also, on Jan. 21st, Helen Sharkey's nephew, Algis Čiukys, thanked everyone for their friendliness and said farewell. He was

RASO 93 METŲ MOTERIS

Iš So. Boston, Mass., atsiuntusi už prenumeratą ir auką laikraščiui \$70, rašo Helen Žekonis, sulaukusi 93 metų sausio 22 dieną. Moteris aimanuoja, kad sunkiai begali skaityti. Nors turi gerus akinius, bet vistiek akys pavargsta ir kiek paskaičius turi pailsėti.

Kita jos nelaimė, tai širdies liga. Taip pat nelaimė, kad jau dveji metai kaip paralyžuota duktė, visą laiką sėdi kėdėje nevaldydama kairės kūno pusės, turi jai pagelbėti. Laimė, kad padeda sūnus — nuperka maisto produktų, vaistų... Kol kas dar pajėgi išlaidas apsimokėti, rašo Helen Žekonis.

Aimanuoja moteris sunkiu našlės gyvenimu, kunį gyvena nuo 1965 metų rugsėjo 22 dienos, kai Miamiyje, Floridoje, nuo širdies priepuolio numirė jos vyras Jonas. Plačiai moteris aprašo, kaip vyras, nujausdamas, kad ilgai negyvens, instruktavo vaikus prižiūrėti mane seną, bet likimas lėmė kitaip. Duktė ligonis, sūnus augina šeimą... Taip ir kamuojusi viena, sulaukusi gilios senatvės ir sirguliuodama, — Helen Žekonis baigia laišką.

Senosios kartos lietuviui čia Amerikoje sulaukusiam senatvės yra nelengva baigti gyvenimo dienas. Pagalvokime apie juos ir patys apie save. **Vilnietis**

PAGERBĖ DĖDĖS ATMINIMA

Kasparas Danta, pagerbdamas dėdės Petro Knieta atminimą, atsiuntė prenumeratos atnaujinimui \$30 ir rašo:

Mano dėdė Petras Knieta daug metų gyveno Čikagoje, Bridgeporto rajone. Iš profesijos buvo virėjas ir dirbdavo Bridgeporto restoranuose. Tūlą laiką turėjo valgyklą miesto centre ir Town of Lake rajone. Paskutinius savo gyvenimo 9 metus gyveno su manimi Jefferson, Wisc.

Prieš kelerius metus jo netekome, krito staigiai nuo širdies smūgio. Buvo pašarvotas Čikagoje, Bridgeporte, ir palaidotas Niles, Illinois, arčiau mano giminių, kad vienu nuvažiavimu galėčiau ap-tvarkyti ir jų kapą.

Dėdė Petras Knieta labai mūgo skaityti „Vilni“, laukdavo jos ateintę kaip kažin ko. Niekad jo mylimo laikraščio „Vilnius“ nepamiršiu. **Kasparas Danta**

returning to New York and then home to Lithuania. The chorus sang a special song for him.

On Jan. 28th, we were glad to see Julia Andruslis back from a two week visit with her son in Virginia. She looks hale and hearty; so the vacation must have been restful.

Also on Jan. 28th we had the pleasure of being entertained by our Czechoslovakian friends of CSA Lodge 143. Their chorus, directed by Jerry Hanacek, sang many songs about their homeland. Mike Risavy, as Master of Ceremonies, introduced the songs and gave an interpretation of each, with some added humorous remarks. Our Stanley Kuzmickas and Felix Habala are members of their chorus. Also provided was a good musician who played some lively music which kept the floor filled with dancers.

Em Bee

Vilnis, 1989 m. kovo 2 d.

Hartford, Conn.

Kaip žinia, praeitų metų rugsėjo 20 d. mirė Veronika (Kiaulėnienė) Kazlau, sulaukusi 96 metų amžiaus.

Iš Lietuvos Veronika atvyko į šią šalį 1909-aisiais metais, vos 16 metų amžiaus. 1913 metais ištekėjo už Bagdono, susilaukė dukters Vandos, bet su vyru ilgai nesugyveno. Antrą kartą ištekėjo už Jono-Petro Kazlau. Su juo gyveno laimingai, kol jis numirė.

Veronika Kazlau nuo pat jaunystės buvo pažangi moteris, aktyviai dalyvavo Amerikos pažangiųjų lietuvių judėjime, buvo balsinga dainininkė Hartford, Conn. "Laisvės" chore, kol choras veikė; buvo ir jo sekretorė. Taip pat buvo pakartotina perrenkama Moterų klubo ir LDLD kuopos sekretore. Veronika dosniai rėmė pažangiečių organizacijas, taip asmeniškame, taip visuomeniniame gyvenime, su visais gražiai sugyveno.

1937-aisiais metais persikėlė gyventi į Wethersfield, Conn. Ji dirbo Travelers apdraudos kompanijai. Iš jos išėjo į pensiją.

Artinantis senatvei prie jos prikišo nemelma Parkinsons liga. Duktė Vanda ją nuoširdžiai slaugė namuose, kartais netgi samdydama moterį pagalbai, beveik kol prieglaudėje numirė.

Buvo pašarvota D'Esopo Funeral koplyčioje Wethersfield, Conn., kur vyko laidotuvių apeigos. Velionės kūnas sukremuotas.

Kiek mūsų laisviečių bėra likusių gyvų, reiškiamė gilią užuojautą jos dukrai Vandai Bagdon ir kitiems giminėms.

Elena B.

Laiškai ir parama

Gerbiameji draugai:

Linkiu Jums visiems geriausios sveikatos, sėkmės ir šviesios, šviesios ateities, kad sulauktumėte Jums visada šviesių dienų. Būkite sveiki.

Lucy Pukelevičius
West Wyoming, Pa.

Gerb. "Vilnies" administracija:

Siunčiu \$25 čekį atsinaujinimui prenumeratos, o kas liks — parama laikraščiui. Ačiū už laiškutį. Būkite sveiki.

Konstancija Rušinskienė
Brooklyn, N. Y.

Mieloji "Vilnies" Administracija:

Pasiunčiu \$50 čekį, tai bus už prenumeratą ir prenumeratą į Lietuvą giminaičiui, o kas liks, bus parama laikraščiui. Atsiprašau, kad negaliu didesnės sumos pasiųsti.

Telefonavau John Stoniui, kad atsinaujintų prenumeratą. Atsisakė, nes jau nebemato ir nebegali skaityti, o vaikai lietuviškai neskaito. Kiti draugai ir draugės Bostone ir apylinkėje išmirė, arba sulaukė senatvės — serga.

Linkiu Jums gerai ir ilgai gyvuoti.

Elizabeth Repšys
Boston, Mass.

Mary Brennan atsiuntė laikraščiui \$25 auką, kurią jai įteikė persiųsti Della Mikalajūnas, kai buvo pas ją prenumeratos reikalais apsilankiusi. Kaip Mery Brennan laiške rašo, draugė Della Mikalajūnas, nors jau 97-erių metų, bet dar gana žvali, gavusi "Voni" — nepaširdžia iš rankų ir vis laiko naujai o dar kartą pasiskaito... Taip kai kurie lietuvių spaudą įvertina!

Administracija

Vilnis, 1989 m. kovo 2 d.

Kelionės į Lietuvą

Plačiai žinoma Amerikos lietuviams kelionių agentūra American Travel Service Bureau, per daug metų patyrusi komplektavimu turistinių grupių į Lietuvą, galvojantiems šiemet aplankyti savo gimtąjį kraštą, gimines bei pažįstamus, siūlo pasirinkti bilė kurį čia skelbiamą turą. Agentūra išrūpina vizą ir tvarkys visus kitus reikalus, susijusius su kelione. Kiekvieną turą lydės patyręs palydovas iki Vilniaus ir atgal.

Kadangi dabar ryšium su Lietuvoje vykstančiais istoriniais įvykiais įdomu aplankyti Lietuvą, daug žmonių keliauja pamatyti kas ten darosi, o grupėse vietų ribotas skaičius, — paskubėkite užsiregistruoti, pasirinkę bilė kurį turą.

Kreipkitės lietuviškai ar angliškai: AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Telefonas: (312) 238-9787.

TOUR NO.	DATES	NIGHTS SPENT IN EACH CITY	Chicago	New York
SPRING				
#101	April 27-May 15	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 1	2,150.00	2,100.00
#102	May 16-May 31	Moscow 1, Vilnius 11, Moscow 2	2,395.00	2,245.00
EARLY SUMMER				
#103	June 12-July 02	Moscow 1, Vilnius 15, Leningrad 2, Helsinki 1	2,795.00	2,645.00
VILNIS				
#104	June 14-July 01	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 0	2,595.00	2,445.00
#105	June 26-July 12	Moscow 1, Vilnius 10, Leningrad 2, Helsinki 2	2,595.00	2,445.00
SUMMER				
#106	July 11-July 30	Moscow 2, Vilnius 15, Moscow 1	2,795.00	2,645.00
#107	July 24-Aug 09	Moscow 2, Vilnius 10, Leningrad 2, Helsinki 1	2,695.00	2,545.00
#108	July 29-Aug 16	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 1 — VILNIS	2,695.00	2,545.00
#109	Aug 01-Aug 16	Moscow, Vilnius 10, Leningrad 2, Moscow 1	2,595.00	2,445.00
LATE SUMMER				
#110	Aug 21-Sept 06	Moscow 2, Vilnius 10, Riga 2, Moscow 1	2,595.00	2,445.00
#111	Sept 12-Oct 01	Moscow 2, Vilnius 15, Moscow 1 — VILNIS	2,795.00	2,645.00
#112	Oct 03-Oct 16	Moscow 1, Vilnius 10, Moscow 1	1,895.00	1,850.00

P.S. Laikraščio "Vilnies" administracija rekomenduoja laikraščio skaitytojams vykti per šią agentūrą bilė kuriuo turu. Administracija

ALMKD ir EX MAINERIŲ SUSIRINKIMAS

Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos ir Ex Mainerių Draugiško klubo narių susirinkimas šį kartą vyks **kovo 21 dieną** 1 val. po pietų "Vilnies" salėje, pirmame aukšte. Kadangi dabar žiemos metu visi randamės namie, susirinkime susitikti, pasišnekėti. Be to, šiame susirinkime minėsime Tarptautinę Moters dieną. Ateidamos atsineškite narines knygutes ir kurios nepasimokėjusios narinės duoklės — pasimokėkite, taip pat ir ex maineriai.

Sekr. Nellie De Schaaf

NUGRIOVĖ LIETUVIŲ BAŽNYČIA

Gary, Ind., vyskupo Gauham patvarkymu nugriovė East Chicagos lietuvių parapijos 75 metų senumo šv. Pranciškaus bažnyčią. Istorinius dokumentus, kiek duodasi suprasti, išgelbėjo East Chicagos bibliotekos istorijos skyriaus koordinatorius Ted Zagar. O jų bažnyčioje bei parapijos salėje turėjo būti nemaža, ir vertingų.

Jau 1918 metais parapija leido lietuvišką laikraštį, be abejo, turėjo bibliotekėlę, turėjo dailininko Bitauto pieštą vytį, Lietuvos kunigaikščių paveikslų. Nors dauguma parapijiečių buvo plieno pramonės darbininkai, bet, matyt, pusėtinai apsišvietę. Senoji karta išmirė, parapija sumažėjo iki minimumo ir bažnyčią apleido iki avarinio stovio.

Nemaža Čikagoje lietuvių bažnyčių perėjo į kitataučių rankas, ši susilaukė nugriovimo. Krs.

Išskaudinti galima tik ta, kuri labiausiai gerbi, bet ne ta, kurio neapkenti.

J. Grušis

DETROIT, MICHIGAN

MIKAS DETROITIEČIS

(Mikas Masys)

Mirė 1973 metų kovo 7 dieną

Jau 16 metų, kai mano mylimas tėvelis atsiskyrė nuo manęs visiems laikams. Kiekvieną dieną jo ilgiuosi ir mintyse kartuju šiuos žodžius:

"Gyvenimą užbaigė ir užmerkei akis,
Amžinu miegu ramiai užmigai,
Nustojo tau plakusi pailsusi širdis,
Savo mylimą dukrą Stefaniją liūdėti palikai..."

Brangusis, išskėis ramiai savo nameliuose Woodlawn kapinių įsienyje. Aš Tave nuolat lankysiu, liūdėsiu ir niekad nepamiršiu.

Liūdinti dukra STEFANIJA

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Sausio 20 d. sukako metai, kai mirė mano mylima žmona Marija Gabrielė. Niekaip jos negaliu pamiršti, ypač malonių mūdviems ilgų ženybinio gyvenimo metų. Visur abu ėjome, važiuovome, džiaugėmės, kentėjome.

Likęs vienas laukiu tos lemtingos dienos, kokios mylima Marija susilaukė 1985 metų sausio 20 d.

Liūdintis vyras ANTANAS GABRYŠ

MIRĖ HELEN TRUSK

Vasario 15 d. Čikagoje mirė dar viena pažangietė veteranė Helen Trusk, sulaukusi 95 metų. Buvo pašarvota Lėkavičiaus šermeninėje ir vasario 20 d. gausios šeimos ir draugų palydėta į Lietuvos Tautines kapines.

Helen Trusk Čikagos pažangių lietuvių judėjime buvo neeilinė veikėja. Jos veikla siekia 1917 metus, kai vyko Lietuvos Socialistų Sąjungos skilimas. Suvažiavime tada dalyvavo ir Vincas Kapsukas, apsigyvenęs kaip pas ištikimiausių savo idėjai Heleną Trusk.

Helen Trusk aktyviai dalyvavo ir laikraščio "Vilnius" kūrime. Tarprius ryšius palaikė su tuometiniais priešakiniais darbuotojais, ypač buvo gerbiama Leono Prūsei-

kos ir iki pat sulaukė senatvės Helen laikėsi tvirtai savo įsitikinimų, kad anksčiau ar vėliau darbo liaudis išeis laimėtoja. Priklausė beveik visoms pažangiečių organizacijoms, rėmė saviveiklą, spaudą.

Giliame nuliūdime ji paliko dukras Aldoną ir Idą bei jų šeimas, nemažesniame nuliūdime paliko bendražygius visuomeniniame judėjime. Iksas

TRUMPAI

— Jamaicoje rinkimus laimėjo socialistas Michael Manley, Liaudies Nacionalinės partijos lyderis, savo laiku bendravęs su Fidel Castro.

— TSTS ir Kinija susitarė, kad jų aukšto lygio vadovai gegužės mėnesį, susitiktų. Tai reiškia, kad šių šalių savitarpio santykiai normalizėja.

PRISIMINUS

Leoną Svirplį

Po sunkios operacijos šlaunikaulio girnelyje, 1988 metų gruodžio 23 d. negailestingoji mirtis iš gyvųjų atėmė mano mylimą tėvą Leoną Svirplį, sulaukusį 86-erių metų amžiaus.

Jis buvo gimęs Lietuvoje, gausioje mažžemių šeimoje. Nepakęsdamas ten skurdo, ieškodamas sotesnio ir laimingesnio gyvenimo, 1926-aisiais metais atvyko į Kanadą, Lietuvoje palikdamas tėvus, seserį ir keturis brolius. Vienas jų vėliau atvyko pas jį į Kanadą.

Pagyvenęs truputį Montrealyje, Toronte, pastoviam gyvenimui apsisusto Windsor, Ontario. Pastoviai čia įsidarbines susituokė su Julyte Jurkštaityte. Po kiek laiko jiems gimė vienturtė duktė Eleonora. Kai ji ištekėjo už Gerald Duncan, jiedviem gimė Leono džiaugsmui dvi anūkės — Wendy ir Colleen. Dar didesnį džiaugsmą tėvukui sukėlė, kai ištekėjusios anūkės — Wendy ir jos vyras Paul susilaukė sūnaus Derek, o Colleen ir jos vyras Michael — sūnaus Bert ir dukters Terek.

Matydamas augančius anūkus Leonas jautėsi laimingiausių žmogumi, jo meilė liepsnojo meile jiems. Jis džiugino savo geru balsu jiems dainuodamas lietuviškas dainas. Bet senatvei gilėjant, ji ištiko nelaimę, susirgo Parkinson liga. Tuomet su žmona Julija nusprendė persikelti į Torontą. Tačiau liga nesilpnėjo, amžiaus metai ji vis labiau slėgė, draugų mažėjo, — vienas po kito išmirė, kiti gyveno toli, ėmė dingti progos su jais sueiti, pasišnekėti, pasidalinti gyvenimo išpūdžiais.

Ir štai! Atidavęs savo karštą tėviškąją meilę savo dukrai, jos šeimai, proanūkam, gruodžio 23 dieną atsiduso paskutinį kartą ir užgeso jo gera širdis artimui amžinai.

Meilasis Tėveli, visą savo gyvenimą buvai geranoriškas su visais su kiek jų susitikai, nesigailėjai savo meilės mums ir buvai mums skirtingas nuo kitų, savas ir brangus, niekad Tavęs nepamiršim, jausim, kad Tavęs nebėra.

Duktė **ELINOR DUNCAN**
ir visa šeima

CHICAGO, ILL.

MIRUS HELEN L. TRUSK

Reiškiamo gilią užuojautą velionės dukroms Aldona Zekas ir jos vyrui Charles, Ida Matekunas ir jos vyrui Charles, anūkam Susan Slater, Evelyn Webb, Fred Matekunas, Helen Dock, Phillis Rhodes ir jų šeimoms, septyniems proanūkam, kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

EDWARD ir FRANCES JORDAN
Chicago, Ill.

MONTREAL, CANADA

MIRUS LIUDUI KISELIUI

(1989 m. sausio 14 dieną)

Reiškiamo nuoširdžią užuojautą velionies gyvenimo draugei Petrutei Kiselienei, kuri šiuo metu suimta sunkios ligos randasi Grace Dart ligoninėje, taipgi kitiems artimiesiems ir draugams čia Kanadoje, JAV ir Tarybų Lietuvoje.

Brangus Liudeli, tegu būna Tau lengva Kanados žemelė, ant kurios daug prakaito išliejai.

LLD KUOPOS NARIAI,
pirm. **J. URBANAVIČIUS**

CHICAGO, ILL.

MIRUS HELEN L. TRUSK

Reiškiamo gilią užuojautą velionės dukroms Aldona Zekas ir jos vyrui Charles, Ida Matekunas ir jos vyrui Charles, anūkam Susan Slater, Evelyn Webb, Fred Matekunas, Helen Dock, Phillis Rhodes ir jų šeimoms, septyniems proanūkam, kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

A. DOCKIENE	ALICE PAULIUKAS
S. CHAPAS	PRANAS VAITKUS
A. CHAPAS	A. VAITKIENE
LOUIS DE SCHAAF	JOHN PATECKAS
NELLIE DE SCHAAF	A. PATECKAS
A. LITVINAS	C. ir L. PATECKAS
JOHN FEIZA	(SLIWA)
ANNA ir J. JOKUBKOS	JULIUS URBIKAS
K. AINORIS	MARY URBIKAS

ST. PETERSBURG, FLA.

MIRUS MAX LAHNAKO

(1989 m. vasario 5 dieną)

Reiškiamo gilią užuojautą velionės sūnui Alex, gyvenančiam New Yorke, slaugei Polina Pohorelaw, kitiems artimiesiems ir draugams.

ST. PETERSBURGO LIETUVIŲ
SENIOR CITIZENS KLUBO-
NARIAI ir VALDYBA

MIRUS ANNAI JACOBS — JOKUBAUSKIENEI

Reiškiamo gilią užuojautą velionės sūnui Albert, jo žmonai Annai, mirusio sūnaus Frank našlei Olgai, anūkam Raymond, Wayne, Frank Jr. ir keturiems proanūkam, seserėioms Valerijai Urbikas ir jos vyrui Tony, Lillian Roller ir jos vyrui Ernest, kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

AMERIKOS LIETUVIŲ MOTERŲ KULTŪROS
DRAUGIJOS VALDYBA ir NARĖS

CHICAGO, ILL.

MIRUS HELEN L. TRUSK

Reiškiamo gilią užuojautą velionės dukroms Aldona Zekas ir jos vyrui Charles, Ida Matekunas ir jos vyrui Charles, anūkam Susan Slater, Evelyn Webb, Fred Matekunas, Helen Dock, Phillis Rhodes ir jų šeimoms, septyniems proanūkam, kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

AMERIKOS LIETUVIŲ MOTERŲ KULTŪROS
DRAUGIJOS VALDYBA ir NARĖS

CHICAGO, ILL.

MIRUS HELEN L. TRUSK

Reiškiamo gilią užuojautą velionės dukroms Aldona Zekas ir jos vyrui Charles, Ida Matekunas ir jos vyrui Charles, anūkam Susan Slater, Evelyn Webb, Fred Matekunas, Helen Dock, Phillis Rhodes ir jų šeimoms, septyniems proanūkam, kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

K. AINORIS ir DUKTĖ
Chicago, Ill.

MIRUS

Annai Jacobs — Jokubauskienei

[CHICAGO, ILL.]

Reiškiamo gilią užuojautą velionės sūnui Albert, jo žmonai Annai, Mirusio sūnaus Frank našlei Olgai, anūkam Raymond, Wayne, Frank Jr. ir keturiems proanūkam, seserėioms Valerijai Urbikas ir jos vyrui Tony, Lillian Roller ir jos vyrui Ernest bei kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

ANTANINA BUTKIS